

Udviklingsplan for **Gludsted**

Landsbyforeningen for Gludsted & Omegn

Oktober 2008

Indhold

Forord.....	3
Landsbyens identitet.....	4
Målsætning og indsatsstemaer.....	5
Status og befolkningsstatistik.....	7

Denne plan er lavet af Landsbyforeningen for Gludsted & Omegn med hjælp fra Plankonsulent Henrik Bojsen, COWI A/S, Aalborg.

Kontaktperson
Dorthe Dybdahl
Mail jensogdorthe@ofir.dk

Fotos
Robert Mogensen, COWI A/S

Forord

På en planworkshop d. 17. september 2008 på Gludsted Friskole blev fremtiden for Gludsted drøftet. Resultatet er nærværende forslag til udviklingsplan, som skal drøftes ved en fællesspisning/informationsmøde i Gludsted d. 6. oktober.

Tilstede ved planworkshoppen var:

- › Kirsten Hoffmann, tovholder i Lokalerådet
- › Mads Helms, formand for Gludsted Friskole
- › Kim Schjermer, formand for GGIF
- › Dorthe Dybdahl, formand for Landsbyforeningen for Gludsted & Omegn

Planforslaget rummer en opsamling på borgernes opfattelse af identiteten eller de væsentligste karakteristika ved Gludsted. Dernæst rummer den en liste af udviklingstemaer, som deltagerne ved planworkshoppen bragte på banen. Endelig rummer den et statusafsnit, der uddyber identitetsafsnittet ved at tilføje COWIs registrering af byen.

Udviklingsplanen bliver Gludsteds bidrag til debatten om Kommuneplanen for Ikast-Brande Kommune for perioden 2009-2021. Planen sætter fokus på centrale temaer, der viser borgernes ønsker til landsbyens fremtid. Kommuneplanen er under udarbejdelse, og det er vigtigt, at vi som borgere gør vores indflydelse gældende.

Landsbyforeningen for Gludsted & Omegn ser denne plan som et godt udgangspunkt for projekter som gavner Gludsteds udvikling i de kommende år. Vi ser frem til, at borgerne løfter i flok, når ønskerne i planen skal føres ud i livet gennem projekter.

Landsbyforeningen for Gludsted & Omegn

Landsbyens identitet

Ved planworkshoppen blev følgende punkter trukket frem som vigtige i Gludsteds identitet:

Åbenhed og fællesskab

Socialt er Gludsted præget af et tydeligt fællesskab og åbenhed. Byen har en bred vifte af foreninger, egen friskole og en tradition for mange fælles aktiviteter og begivenheder, og tilflyttere har let ved at finde fodfæste i Gludsted. De fælles symboler er en vandkunst ved købmanden med hænder som symboliserer fællesskab og samarbejde samt "Gludsted nationalsang".

Gludsted Plantage kendetegner byen

Landsbyen ligger tæt ved en af Danmarks største plantager - Gludsted Plantage. I folke-munde er plantagen mere kendt end landsbyen og er således med til at få navnet Gludsted på landkortet.

Udvikling og engagement

Gludsted er præget af udvikling illustreret med de seneste 20 års lokalplanlægning som åbner for udstykning af bl.a. jordbrugspareller flere steder i byen.

To vellykkede visionsdage i 2000 & 2007 viser, at byens borgere er klar til at engagere sig i udviklingsprocesser, som de går ind i med "drive" og gejst. Skulpturen ved købmanden rummer også et sæt terninger, som symboliserer en tradition for vise mod, også i spil.

Byens borgere er selvhjulpne

Byens købmand har til huse i det gamle mejeri, som borgerne i fællesskab har købt og lejer ud, og da skolen blev varslet lukket blev der ageret fra byens side ved at købe bygningerne og åbne en friskole. Borgerne i Gludsted tager således sagen i egen hånd og er handlingsorienterede.

Landsbyens kommunale børnehaven vil blive lukket indenfor den nærmeste fremtid, og her er planen at åbne en fri-børnehaven i stedet for.

En fodboldgolfbane er en af købmandens bidrag til aktivitetsmulighederne i Gludsted

Målsætning og indsatsstemaer

Gludsted sætter mål for de kommende 12 år med fokus på udvikling af foreningslivet samt koordinering og fornyelse af aktiviteter for børn og unge. Samtidig er det vigtigt for byen at beholde sit relativt høje serviceniveau.

Målsætning for udviklingen i Gludsted

Borgerne prioriterer følgende mål for udviklingen af Gludsted i de kommende 12 år:

- › at byen får flere børnefamilier
- › at der sker en styrkelse af det tværgående samarbejde mellem foreninger og institutioner
- › at der sker en styrkelse af fællesskabet gennem inddragelse af alle fra by og land
- › at der fastholdes et højt serviceniveau på områder som butik, skole og børnehave
- › at antallet af lokale arbejdspladser udbygges

*Smedebækken
udgør Gludsteds af-
grænsning mod syd*

Tema 1: Nyt fælles aktivitetshus

Byens gamle skole/Det hvide hus omdannes et nyt fælles aktivitetshus, for at skabe samling på byens fælles indendørs faciliteter.

Tema 2: Nyt samarbejde om fritidsaktiviteter

Samspillet mellem idrætsklub og friskole i fritiden mangler en ny samarbejdsmodel. Et centralt spørgsmål er, hvordan lønnede og frivillige kræfter kan bruges i samme ramme. Desuden mangler byens foreninger er afklaring af den indbyrdes rollefordeling.

Tema 3: Markedsføring af Gludsted som bosted

Gludsted er ikke så kendt, når man ser bort fra nabobyerne. Derfor trænger byen til at blive gjort synlig som attraktivt bosted i en bredere kreds.

Tema 4: Lokalrådet som samlende organ

Gludsted har brug for et paraply-organ, der kan styrke den interne kommunikation og formidling mellem byens foreninger. Et af målene er at styrke rekrutteringen af ledere til foreninger, og samtidig sikre kommunal opmærksomhed på udviklingen i Gludsted.

Tema 5: Flytning af stadion

Gludsteds stadion skal flyttes til en placering tæt ved friskolen for at skabe en større samling af byens fælles udendørs aktivitetsarealer. Det gamle stadion vil kunne udstykkes til nye boliger og være med til at sikre en finansiering af dette projekt.

Tema 6: Etablering af bofællesskab

Borgerne ønsker at styrke landsbyens fællesskab med plads til alle aldersgrupper. Derfor etableres et bofællesskab, med plads til unge familier, ældre og enlige.

Tema 7: Mere plads til småerhverv

Samtidig med at udstykninger åbner for flere Gludsted-borgere, ønsker byen at udbygge antallet af lokale arbejdspladser. Derfor skal der arbejdes på at skaffe plads til nye håndværks- og servicevirksomheder, enten på nye erhvervsgrunde eller i eksisterende bygninger.

Kirken er byens mest markante bygning

Status og befolkningsstatistik

Gludsted har historisk været et område med arbejdspladser og vækst, og det gælder fortsat. Foreningslivet er med til at fastholde landsbyens position og lover godt for fremtiden. Byen har rekreativ natur tæt på, og kommunal planlægning har åbnet op for grundsalg og dermed tilflytning nye borgere.

Historie og arbejdspladser

Gludsted er en landsby med relativt få år på bagen og er opstået som bosted betinget af de midtjyske brunkulslejer, tørvegravning, skovdrift og savværksaktivitet. Det er således hverken byens kirke eller en station, der danner udgangspunktet men derimod arbejdspladserne i skoven og råstofudvindingen.

Byen har forsat en del lokale arbejdspladser med landbrug, håndværkere, trykkeri og vognmad.

Vækst og aktive borgere

Byens huse er relativt velholdte, og der bygges fortsat. Gludsted udvikler sig således stadigvæk modsat mange landsbyer i Danmark. Foreningslivet er vitalt med mange forskellige aktiviteter og begivenheder. Ildsjæle i byen involverer sig i kommunalpolitik og gør byen synlig i et bredere perspektiv til gavn for de lokale projekter også.

Gludsted har en række arbejderboliger fra tiden med brunkul og skovdrift

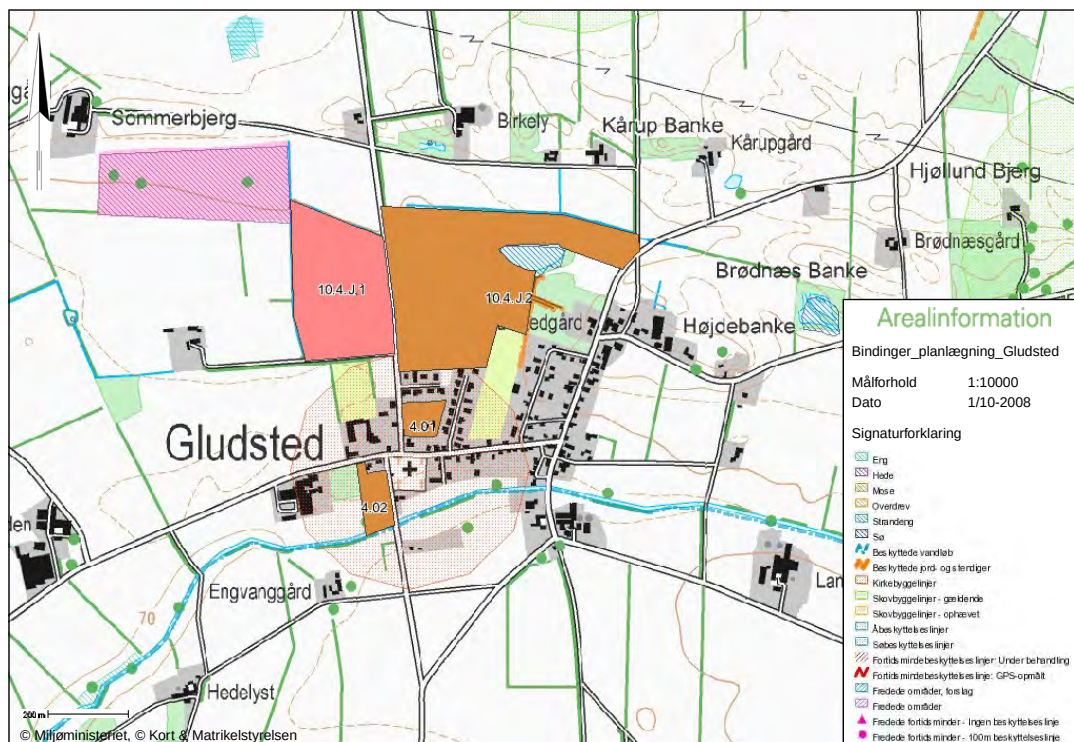
Beskyttet natur og den kommunale planlægning

Gludsted har i umiddelbar nærhed flere små og større naturområder - hede, enge & vandløb. Områderne er beskyttet af bl.a. Planloven og Naturbeskyttelsesloven. Lovene kan findes på webadressen www.retsinfo.dk.

Kortet herunder viser ligeledes de 4 lokalplaner, som er gældende i Gludsted. Det drejer sig om Lokalplan 4.01 & 4.02, begge vedtaget i 1987. Begge planer åbner op for at bygge både tæt-lav og åben-lavt byggeri. Lokalplan 10.4.J1 er vedtaget i 1999 og åbner for byens første udstykning af jordbrugsparceller. Den sidste plan 10.4.J2 er fra 2007 og rummer ligeledes mulighed for jordbrugsparceller.

I den gældende kommuneplan har Gludsted status som landzone, men der er i regionplanen foretaget en afgrænsning af landsbyen.

Dette kort er hentet fra www.miljoportal.dk/arealinformation

Landsbyanalyse og registrering

Som optakt til planworkshoppen har COWI gennemført en analyse og vurdering af Gludsted.

Borgere har gennemført en registrering af byens foreningsliv, brugen af naturområder og samarbejde med oplandet mv.

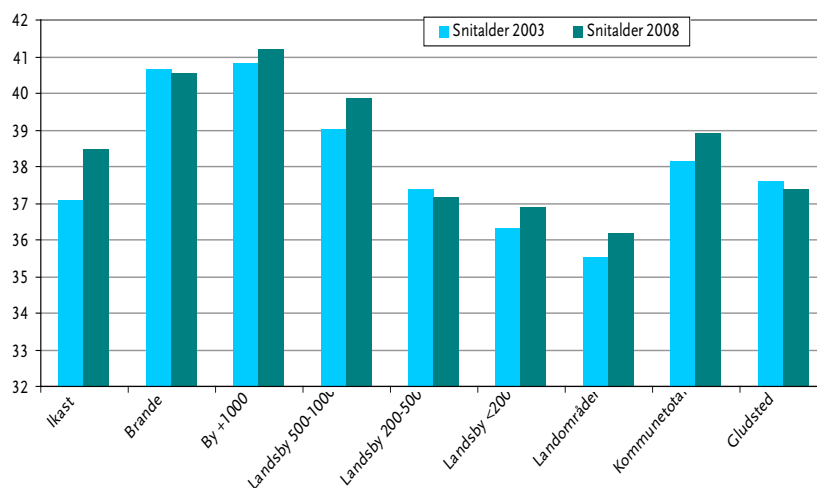
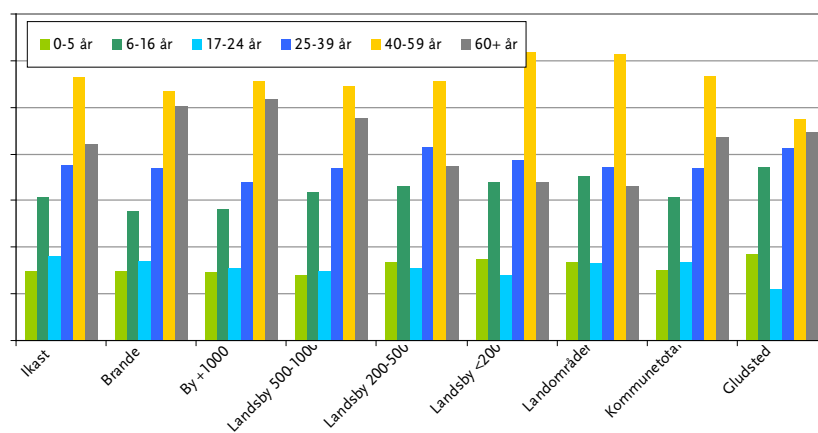
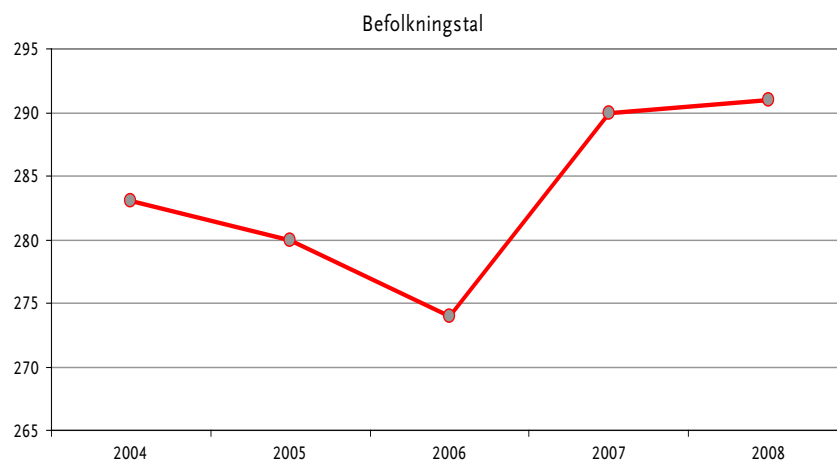
Både analyse og registrering er blevet præsenteret på planworkshoppen og har dermed været en del af udgangspunktet for dialogen om identitet, udviklingsmål og indsatsstemaer. De kan ses på Ikast-Brande Kommunes website under adressen www.landdistrikter.ikast-brande.dk.

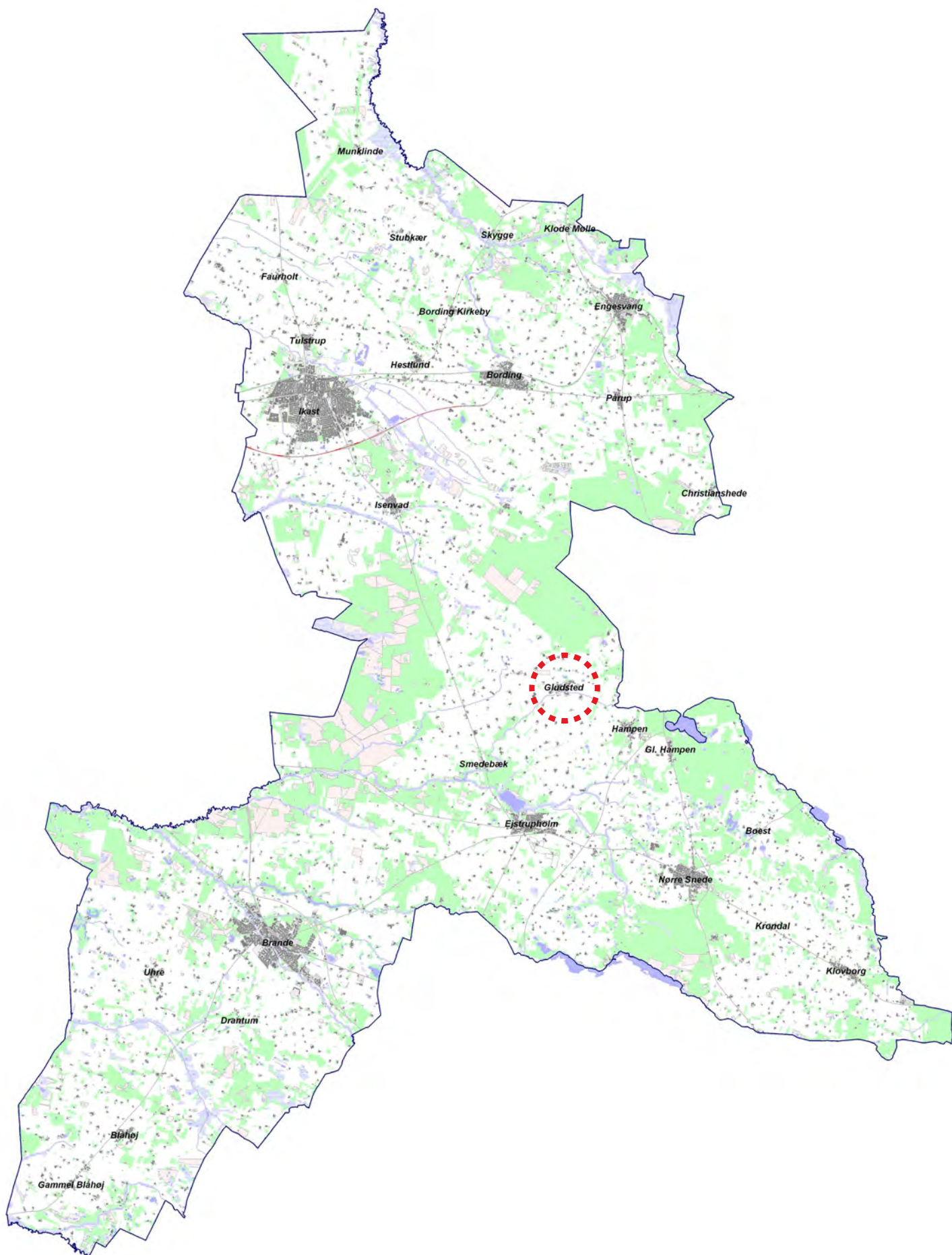
Befolkningsstatistik

Første figur viser udviklingen i befolkningstallet fra 2004-8 i landsbyen.

Anden figur viser alderssammensætningen i procent fordelt på seks grupper. Procenttalene kan sammenlignes med Ikast & Brande, 4 bystørrelser, landområderne, kommunen samlet samt landsbyen helt ude i højre side.

Tredie figur viser udviklingen i gennemsnitsalderen fra 2003 til 2008 - landsbyen igen til højre.

Gludsted

Landsbyanalyse og -vurdering (screening)

Registreringsdato den 4. juni 2008 / Robert Mogensen, arkitekt og seniorkonsulent

Landskabet og byen

- **Hvordan er byen placeret i landskabet - på kanten af morænen, på morænefladen på smeltevandssletten, det marine forland eller på hævet havbund (stenalderhavet)?**

Gludsted ligger i det midtjyske smeltevandslandskab på sydsiden af en mindre bakkeø umiddelbart nord for Smedebæk.

- **Er der andre bemærkelsesværdige relationer til landskabet - kyst, ådal, skove og plantager, alleéer, træplantninger, åbne marklandskaber, diger, fortidsminder eller andet?**

Smedebæk er et mindre vandløb, som længere nede mod sydvest løber sammen med Holtum Å, for senere lige sydvest for Arnborg at forene sig med Skjern Å. Bækken danner en naturlig grænse for byens udstrækning mod syd. Den ene af byens to hovedgader, Smedebækvej, følger bækken i et parallelt øst-vest forløb lige nord for denne.

Nordligst i byen ligger en større sø anlagt i en tidligere, formentlig tørvegrav. Søen indgår i dag i et nyt og spændende byudviklingsområde bestående af 9 storparceller og 5 større byggegrunde. Mod NØ grænser byen op til et mindre park- og skovagtigt område.

- **Er landsbyen placeret midt i produktionslandskabet eller har den en umiddelbar relation til naturlandskabet eller andre herlighedsværdier?**

Gludsted ligger midt i produktionslandskabet. Det kedelige og inaktive aspekt, der normalt er karakteristisk for en sådan placering, er for Gludsteds vedkommende afbødet af spændende landskabsbetingede bebyggelser og rekreative arealer i byens randområder. Dels ovennævnte storparcelbebyggelse, men også en tilsvarende storparceludstyknings, Lunden, mod NV. Her er 8-9 parceller grupperet omkring et ovalt fællesareal og udstykket som en traditionel landsbyudstyknings i "lagkagesnitter".

Umiddelbart NV for Lunden ligger et større mose- og skovområde, som er i besiddelse af visse rekreative værdier. Mod øst er et stort område udlagt og indrettet som fodbold-golfbane og mod nord er anlagt en park med store træer og masser af rododendron.

Endelig ligger den store Gludsted Plantage mindre end 2 km nord for byen.

Byen og infrastrukturen

- **Er byen placeret tæt ved det overordnede vejnet (landevej, jernbane, motorvej, lufthavn)?**

Gludsted ligger relativ tæt på, ca. 5 km. vest for hovedvej 13 fra Viborg til Vejle. Mod sydvest er der ca. 12-15 km. til motorvejen fra Herning til Vejle. I Brande er der ligeledes jernbaneforbindelse til Herning og Vejle.

- **Krydses byen af gennemgående trafikveje?**

Nej.

- **Har byen et internt stinet, der skaber genveje og alternative forbindelser for gående og cyklister på tværs af det officielle vejnet - og et og eksternt, der forbinder byen med det omliggende landskab / nabobyen / busstoppestedet eller andet?**

Der er mange muligheder for at færdes til fods på kryds og tværs af byen, fordi stadionanlægget ligger midt inde i byen. Der er ingen eksterne stiftforbindelser.

Byens karakter og form

- **Er byen en kirkelandsby, en stationsby, både og eller hverken eller? Eller er der tale om en færgeby eller et fiskerleje?**

Gludsted er hverken en kirkelandsby eller stationsby. Gludsted er en ny by, der er anlagt/påbegyndt i slutningen af 1800-årene. Byens oprindelse skyldes muligvis hedens kolonisering, tørve- og brunkulsgravning, skovrejsning og savværksdrift. Der er mange små (arbejder)boliger, som sandsynligvis er opført i mellemkrigsårene. Gludsted Kirke er opført i 1892.

- **Hvordan er byens hovedstruktur, bykernens form? Er bebyggelsen grupperet langs en vej, (vejby) eller omkring en fæld, (forteby), en mindre plads eller et torv, en stejleplads eller en anden form for offentligt rum? Er strukturen entydig eller er der tale om mellemformer?**

Gludsted oprindelig struktur var baseret på en bydannelse langs Smedebækvej (syd) og Hjøllundvej (øst). I dag er Gludsted imidlertid ved at udvikle sig til en nutidig forteby med den store idrætsplads og stadionanlæg midt inde i byen. Stadionanlægget er omkranset af bymæssig bebyggelse langs de ovennævnte veje samt langs Isenbjergvej (vest) og den nye storparceludstyknings mod nord ved søen. Gludsted fremstår således i dag næsten som en kvadratisk sluttet by med et mindre bymæssigt anneks bestående af 2-3 gårde på Hjøllundvej lige syd for bækken.

- **Har byen gadekær, karakteristisk beplantning, støttemure eller diger?**

Gludsted har søen mod nord, der kommer til at indgå i den nye storparceludstyknings samt det store park- og haveområde mod NØ oppe ved Gludstedgård. Hertil kommer stadionanlægget inde midt i byen og området for fodbold-golf umiddelbart øst for byen.

- **Er overgangen mellem byen og det åbne land sluttet eller fliget med landskabskiler trukket ind i byen? Eller fremstår byen formløs og spredt bebygget?**

Gludsted fremstår som en sluttet bebyggelse med en næsten kvadratisk form. Udenom byen ligger større eller mindre rekreative områder som overgangszoner til det åbne land. Mod syd udgør Smedebækken og arealerne omkring en buffer overfor produktionslandskabet. Tilsvarende gør fodbold-golfområdet mod øst, friskolens idrætsplads mod vest og parken, skoven og søen mod nord.

Byen og stedets historie

- **Kan byens historie aflæses af bebyggelsens udformning og placering? Er det en -inge, -lev eller -rupby?**

Kirkerne er altid en god indikator for en bys alder. Således også i Gludsted. Herudover vidner de mange små huse om en større aktivitet baseret på lønnet arbejdskraft. (skovrejsning, skovdrift, savværksarbejde, tørve- og mergelgravning mm.). Endelig afslører de gårde, som indgår i den bymæssige sammenhæng en oprindelig baggrund i landbruget.

- **Er byen forbundet med mindesmærker, fortidsminder, helligkilder, herregårde, jordbrug, jernbanedrift, industrialisering, kolonisering af landet eller andre kulturhistoriske relationer (f.eks. trossamfund)?**

Gludsted formodes at have baggrund i hedens kolonisering i form af jordbrug, herunder skov- og plantagerejsning.

Fællesskabets bygninger

- **Er der fælles huse og steder - fx kirke, skole, børnehave, kulturhus, forsamlingshus, kro, forretninger, butikker, bank eller sparekasse, busholdeplads, idrætsplads, eller andre fælles anlæg og bygninger?**

Gludsted er foruden kirken med sognegård og tilknyttet menighedshus i besiddelse af en større friskole med tilhørende børnehave.

Herudover har byen som omtalt ovenfor et stort stadionanlæg midt inde i byen og et område lige øst for byen, som er udlagt til fodboldgolf. Endelig er det gamle mejeri på Hjøllundvej lige nord for Smedebækken istandsat og drevet som en fællesskabsejet købmandsbutik, Gludsted Købmandsgård.

- **Er fællesskabets bygninger placeret i samme område / kvarter (f.eks. et centerområde eller et skole- og institutionsområde)?**

De sociale og trosmæssige institutioner (friskole, børnehave, sognegård og menighedshus) ligger samlet i et område nord for kirken i byens sydvestlige hjørne. I modsatte ende af Smedebækvej ligger købmandsgården med fodboldgolf

Bebyggelse og arkitektur

- **Rummer byen markante og dominerende bygninger, herunder offentlige og symbolbærende bygninger (f.eks. kirke, station, skole, gl. andelsmejeri), som fremstår med en artikuleret hierarkiserende arkitektur?**

Kirken er absolut byens mest markante arkitekturværk, som ved sin udformning og med sit tårn rager op over alle byens øvrige huse. Men også skolen og det gamle mejeri (købmandsgården) markerer sig i bybilledet som huse, der sprænger det almindelige boligbyggeris skala og omfang.

- **Er byen i besiddelse af et område med bygader og strøg, hvor huse og bygninger ligger mere eller mindre sammenbyggede og opført efter en fælles byggelinje?**

Gludsted har ingen strøggader med sammenhængende bygninger. Alle huse i byen er fritliggende, men ganske mange er opført efter en fælles byggelinje. Sådanne ses både på Hjøllundvej og Smedebækvej, men også i de relativt nye parcelhusenklaver ved Pilevænget og Elmevænget.

- **Er byen i besiddelse af centerbygninger (forretninger, butikker, banker, sparekasser mm), jordbrug, produktionsbygninger eller erhvervsbyggeri?**

Gludsted Købmandsgård er den eneste centerorienterede forretning i byen. Herudover er der foruden jordbrugene på Hjøllundvej en række virksomheder, DLG, Gludsted -Byg, Kvik Offset og et autoværksted.

- **Fremstår byen opdelt i forskellige bebyggelsestyper / kvarterstyper (f.eks. byhuse, parcelhuse, erhvervsbyggeri)?**

De ældre huse ligger ved Hjøllundsvej og Smedebækvej. Her ligger også flere af de små arbejderboliger især omkring hjørnet ved Smedebækvej/Bøgevænget. Gårdene ligger ved nord- og sydenden af Hjøllundvej. Parcelhusene ligger fortrinsvis i den vestlige bydel omkring gaderne, Elmevænget, Pilevænget og Birkevænget. Byggeriet i udstykningen ved Lunden består af moderne og meget individualistiske huse.

- **Hvilken form, højde og snit har de forskellige hustyper?**

Stort set alle bygninger i Gludsted er opført som længehuse.

Her som andre steder er det karakteristisk, at de ældre huse er opført med høj tagrejsning og udnyttet tagetage. De yngre huse (parcelhuse) samt de små arbejderboliger er alle opført med lav taghældning. Det gælder dog ikke de senest opførte huse i "landsbyudstyknings" Lunden mod nordvest i byen. Her er flere eksempler på helt nye huse med høj tagrejsning.

- **Er der bevidst artikulerede og bevaringsværdige bygninger, byrum og beplantninger?**

Kirken er det mest artikulerede hus i byen. Den er opført i en tids- og egnstypisk stil af røde tegl og med skifer på taget. Murværket er artikuleret med indsatte sandsten, blændinger og rundbuefriser.

Herudover findes nogle enkelthuse, hvor der klart har været tale om arkitektoniske ambitioner, f.eks. den gamle skole på Isenbjergvej, som er opført i Bedre Byggeskik-stil med valmede tage og murede kvadre. Også i den nye udstykning "Lunden" er der eksempler på huse, hvor den arkitektoniske bearbejdning har været et bygherrekrav. Endelig skal nævnes en eller flere af de små arbejderboliger, som gode repræsentanter for en livsform, der stort set er forsvundet.

Foruden bygninger er der bevaringsværdige plantninger i parkområdet mod NØ. Men også enkeltstående træer fortjener at blive fremhævet, som bøgetræet i svinget på Bøgevangen og på hjørnet af Smedebækvej og Bøgevangen.

Byens og bygningernes tilstand

- **Hvordan fremstår landsbyen - er mange bygninger forfaldne med åbenbare mangler, som fx huller i taget, nedbrudte bygningdele mm.?**

Gludsted fremstår vel vedligeholdt, bortset fra et enkelt eller to steder.

- **Henligger der bilskrog, reservedele, bygningselementer oa. i forhaven og i byens fællesrum?**

Nej.

- **Giver det samlede billede af byen indtryk af, at der er tale om en by med alvorlige fysiske problemer? Eller fremstår byen tværtimod som vel vedligeholdt og i fysisk orden?**

Det samlede indtryk af Gludsteds fysiske kondition er godt. Byen og de mange fælles institutioner bærer præg af, at beboerne bekymrer sig om byens udseende og liv.

Sammendrag

- **På baggrund af ovennævnte laves et sammendrag, der giver en kortfattet beskrivelse af byen. Herudover foretages en helhedsvurdering, som baserer sig på det umiddelbare indtryk - er det en spændende by, ligger den smukt i landskabet, har den kulturhistorisk og arkitektonisk interesse, ser det ud til at være et godt sted at bo, etc.?**

Gludsted er en nyere by, som er vokset op på den midtjyske slette i kraft af et par gårde ved vadet over Smedebæk og i forbindelse med hedens kolonisering. Byen fremstår sluttet, næsten som et kvadrat, hvor bebyggelsen grupperer sig om de omliggende gader Smedebækvej, Isenbjergvej, og Hjøllundvej. Midt i byen ligger det store fælles stadionanlæg. Den samlede bystruktur minder på mange måder om tidligere tiders fortelandsby.

Byen har foruden sit stadion en række fællesanlæg, der knytter sig til randen af byen f.eks. fodboldgolf-banen lige øst for byen. Disse anlæg udgør således en overgangszone eller buffer til det omliggende produktionslandskab. Herudover er byen relativt velforsynet med institutioner. Kirken er det mest betydningsfulde, symbolbærende og stærkest artikulerede hus.

Gludsted ligger relativt afklaret i landskabet nord for Smedebæk og med kort afstand til blandt andet Gludsted Plantage og hovedvej 13. Sammenlagt forekommer Gludsted et godt sted at bo.

- **Hvordan vurderes potentialerne for en mulig fremtidig udvikling på baggrund af de fysiske forudsætninger?**

Gludsted er i kraft af sine meget aktive beboere og mange fælles faciliteter en attraktiv bosætningby. Men også de nye og spændende bebyggelsesplaner mod nord genererer interesse og tiltrækning. Hvis den sociale profil og lyst til at gå nye veje kan fastholdes, er det måske Gludsteds allerstørste potentiale.

Bymæssigt må det være muligt at få mere ud af arealerne ned mod Smedebæk både øst og vest for Hjøllundvej. Umiddelbart virker det nærliggende at inddrage og kultivere området mellem fodboldgolfbanen og bækken.

Endelig ville en stiforbindelse for cyklister og gående til Gludsted Plantage forøge byens rumlige dimension og give Gludsted et stort og spændende nærrekreativt område.

Bilag

På et oversigtskort noteres de afgørende byelementer - fx adgangsveje, bykvarterer, byfronter, landkendinger, bevaringsværdige huse og træer/beplantninger

Sammendraget understøttes af en række fotoptagelser - på landskabsniveau, på byniveau og på bygningsniveau.